

Vall de les Elies

Caldes de Montbui

Ubicació

Comarca: Vallès Oriental
Lloc/Adreça: Vall de les Elies
Alçada: 325

Coordenades:

Latitud: 41.64141
Longitud: 2.15974
UTM Est (X): 430022
UTM Nord (Y): 4610305

Classificació

Número de fitxa 08033 - 257
Àmbit: Patrimoni natural
Tipologia Zona d'interès
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Observacions protecció: Pla d'Ordenació Urbanística Municipal
Accés Fàcil
Ús actual: Productiu
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 013A00043

Fitxes associades:

[Barraca del Rec](#)

[Trull de les Elies](#)

[Font del Rei](#)

[Barraca de l'hort d'en Joan](#)

[Font de les Elies](#)

[Barraca 2 del bosc de Les Elies](#)

[Barraca 1 del bosc de Les Elies](#)

[Molí de les Elies](#)

[Barraca del Camí de Les Elies](#)

[Barraca de l'Hort del Baió](#)

[Barraca de La Resclosa](#)

Autoria de la fitxa Laura Bosch Martínez
Data de registre de la fitxa: ds., 25/10/2008 - 02:00

Descripció

La vall de les Elies és forma part d'una depressió allargada de la superfície del territori de Caldes recorreguda per les aigües de la riera de Caldes de Montbui. En aquesta vall s'hi observa presència humana documentada per les masies des de l'any 1300, acompanyada per les transformacions que els seus habitants han fet en llarg dels segles en aquest paratge: marges de pedra, barraques de vinya i de pastor, rescloses, molins, etc.

La part superior de la riera de Caldes és de relleu més accidentat i complex on es pot veure una vall molt encaixada, amb poques oportunitats de colonització. A la vall hi trobem representats els boscos característics de la mediterrània septentrional formats per l'alzinar litoral, la brolla de romaní i el bruc d'hivern, les pinedes secundàries de pi blanc i pi pinyoner, el bosc de ribera i els conreus. Aquests espais agrícoles serveixen de refugi i lloc d'alimentació a moltes espècies importants per al manteniment dels ecosistemes mediterranis.

Les clapes d'alzinar més ben conservades es troben en el vessant de la Serra Llisa, en direcció a Sant Sebastià de Montmajor, coincidint amb una zona ombrívola i humida. El bosc de ribera d'omedes i alberedes es localitza arran mateix dels torrents i rieres de la vall. Alguns dels arbres i arbusts més destacats com a vegetació potencial de la Vall de Les Elies són l'alzina (*Quercus ilex*), el marfull (*Viburnum tinus*), l'aladern falç (*Rhamnus alaternus*), el llentiscle o mata (*Pistacia lentiscus*), l'arboç (*Arbustus unedo*), el galzeran (*Ruscus aculeatus*), l'esperreguera (*Asparagus amifolius*), o la roja (*Rubia peregrina*), l'arítjol (*Smilax aspera*), el lligabosc (*Lonicera implexa*) acaben de lligar el conjunt.

L'estrat herbaci hi és poc desenvolupat, sovint dominat per l'heura (*Hedera helix*); en els llocs més obacs el roure cerrioide (*Quercus cerrioides*), l'auró negre (*Hacer monspessulanum*), el lligabosc etrusc (*Lonicera etrusca*), la servera (*Sorbus domestica*) o el sanguinyol (*Cornus sanguinea*).

En altres llocs de la riera hi podem observar alberedes, alternant freixe (*Fraxinus angustifolia*) i de vegades, afavorit per l'home, el pollancre (*Populus nigra*). L'estrat arbustiu i herbaci són bastant similars al de l'omeda, on afegiríem la vinca (*Vinca diformis*) i la sarriassa (*Arum italicum*). Per últim cal esmentar la vegetació que, sense ser pròpiament de ribera, sinó més aviat de basses és present prop de les rescloses o estanys d'aigua com el Gorg de Les Elies. Es tracta de les jonqueres (molino-Holoschoenion), comunitats dominades pels joncs, com ara el jonc boval (*Scirpus holoschoenus*).

La superfície agrícola de la vall està ocupada bàsicament pels cereals, farratges, i per espècies ruderals, enmig dels camps i arvenses als seus marges. La comunitat més extensa és la ravenissa blanca, la calcida, el gram (*Cynodon dactylon*), els lletsons, el boixac de camp (*Calendula arvensis*) o la veronica (*Veronica persica*). D'altra banda, en les vores de camins agrícoles hi creix una vegetació ruderal, com el card marià, la borrajta, el cardó, etc. I en els terrenys erms hi domina de l'olivarda, la calcida blanca i diversos trèvols. Les feixes on fins fa pocs anys s'hi conreava estan sovint ocupades per gramínies com els fenassars, acompanyats de fonoll, pimpinella, sense oblidar la comunitat de bardissa amb roldor, caracteritzat per l'espinositat i l'atapeïment dels arbusts i lianes que la integren, sempre acompanyats de plantes de la família de les rosàcies, com l'esbarzer (*Rubus ulmifolius*), l'arç blanc (*Crataegus monogym*), els rosers (*Rosa Canina*) i l'aranyoner (*Prunus spinosa*).

També és molt important senyalar la presència amunt de la riera, en zones més obagues, una espècie vegetal estrictament protegida a tot el territori de Catalunya: el boix grèvol (*Ilex aquifolium*) (Ordre de 5 de novembre de 1984 i del 28 d'octubre de 1986 del Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca).

Observacions:

(Continuació descripció)

Finalment, cal esmentar també tota una comunitat faunística que aprofita d'aquest entorn natural excepcional. Entre ella cal destacar un seguit de mamífers tals com els rosegadors (ratolí de bosc (*Apodemus Sylvaticus*), el ratolí mediterrani (*Mus spretus*)). Del grup dels insectívors hi trobem la musaranya comuna, els esquirols, la rata cellarda. Del grup dels ungulats està representat pel porc senglar. Altres mamífers són el toixó (*Meles meles*), la guineu (*Vulpes vulpes*), la mostela (*Mustela nivalis*), la fagina (*Martes foina*) i la geneta (*Genetta genetta*).

Del grup dels ocells, destaquen els rapinayaires diürns, des de l'astor (*Accipiter gentilis*), a l'esparver vulgar (*Accipiter nisus*) o l'aligot (*Buteo buteo*), o rapinyaries nocturns com el gamarús (*Strix aluco*). També cal destacar varis ocells diürns com el gaig, el tudó, la tòrtora, el cucut, el picot verd i el picot garser. També hi ha varis tipus de mallerengues, o dels túrdids, com el pit-roig o el rossinyol i la merla. Altres ocells són el cargolet, i una gran varietat de fringíl·lids. Als boscos propers als conreus hi nidifiquen el gafarró, la cadenera i el verdum. També, es pot veure el faisà, tot i que aquest és introduït periòdicament pels caçadors.

Entre els rèptils que es poden trobar en aquesta zona es pot citar el llangardaix ocel·lat (*Lacerta lepida*), la sargantana ibèrica (*Podarcis hispanica*), la sargantana cendrosa (*Psammmodromus hispanicus*), el vidriol (*Anguis fragilis*), la serp blanca (*Elaphe scalaris*), la serp verda (*Malpolon monspessulanus*), la colobra llisa meridional (*Coronell girondica*). En els ambients oberts, es pot trobar el ratolí de bosc (*Apodemus sylvaticus*) i el ratolí mediterrani (*Mus spretus*), l'erició africà (*Erinaceus algirus*) i el conill (*Oryctolagus cuniculus*). En els indrets on l'aigua de pluja o dels recs s'estanca, de manera permanent o temporal són ocupats per comunitats d'amfibis, destacant la salamandra (*Salamandra salamandra*), la granota verda (*Rana perezi*), reineta comú (*Hyla meridionalis*), el gripau comú (*Bufo bufo*), el tòtil (*Alytes obstetricans*), i el gripau corredor (*Bufo calamita*). En el tram alt de la riera de Caldes, hi ha presència de rèptils com la colobra de collar (*Natrix natrix*), la serp d'aigua (*natrix maura*). Entre el peixos destaca el barb de muntanya (*Barbus meridionalis*) i una d'introduïda, la carpa (*Cyprinus carpio*). Una altra espècie introduïda ha estat el cranc americà (*Procambarus clarki*).

(Continuació història)

Aquesta vall ha estat des de temps antics condicionada per les activitats humanes. Mentre una part important del terme ha estat i continua estant conreat, i per tant dominat per comunitats arvenses i ruderals, una altra gran part està recoberta per una important massa forestal conseqüència directa del progressiu abandonament d'aquell espai com a lloc d'interés agrícola i ramader des de finals del segle XIX. Així, si bé en aquesta vall, antigament havien hagut camps de conreu, cultiu de l'olivera, ramaderia, el cultiu de la vinya, (aquesta última que s'anà abandonant amb la fil·loxera que exterminà els ceps durant el segle XIX, a part de que la qualitat del vi no era gaire bona), una gran part d'aquesta zona muntanyosa està actualment recoberta per pineds i brolles secundàries, barrejades en proporcions variables amb espècies pròpies dels alzinars que van recuperant els seus antics dominis. La vegetació de ribera, amb els elements arquitectònics propis com els molins, les rescloses, pous, mines, barraques de vinya, de pastor, etc s'ha anat abandonant paulativament.

Història

Caldes de Montbui es troba en un espai físic entre dues entitats geològiques estructurals: la Serralada Pre-Litoral Catalana (amb materials que van del Paleozoic al Trias) i la Depressió del Vallès-Penedès (Miocè). La falla que limita la unitat del Vallès-Penedès de la serralada Pre-Litoral passa, precisament per Caldes de Montbui, i probablement es va constituir per primera vegada durant el Miocè. Els materials litològics que es poden trobar a la vall són molt diversos i pertanyen, en conjunt, a totes les eres geològiques. Els materials

més antics són les pissarres paleozoïques, tractant-se bàsicament de cloroeskists amb quars i albita, de textura granolepidoblàstica porfídica. Entre els minerals accessoris hi trobem l'apatita, l'hornblenda i la moscovita. Ja dins dels sediments mesozoïcs trobem uns primers estrats de característic color vermell que corresponen al buntsandstein, de potència fins a 250 metres. Es tracta de gresos amb ciment silícis que contenen pirita i mineral de ferro com elements accessoris. Les argiles que hi ha dins la matriu d'aquests gresos solen contenir abundants miques i per contra, poc quars. Ocasionalment es pot trobar guix i com a minerals accessoris hi ha l'òxid de ferro i pirita. La matèria orgànica i la pirita són elements accessoris. Al sector nord del municipi hi ha materials eocènics, a base d'argiles i gresos vermells amb ciment esparític. Poden contenir feldspats i com element generalitzat l'òxid de ferro. Finalment trobem els materials quaternaris, que queden reduïts a dipòsits i terrasses fluvials, llms argilosos i derrubis pendents. Són formacions molt hereromètriques i de desenvolupament molt local.

Per altra banda hi ha la xarxa hidrogràfica superficial de Caldes, estretament lligada a la posició geogràfica del municipi a cavall de la Conca del Vallès i la serralada Pre-Litoral. El curs fluvial pel que vertebrava la major part de les aigües del municipi és la riera de Caldes. Aquesta riera, que travessa de nord a sud el terme, es constitueix com un dels 6 tributaris del Besòs, juntament amb el riu Sec, el Ripoll, el Tenes, el Congost i el Mogent. La riera, rep un bon nombre de rieres i torrents originats en els turons i colls de la Serralada Pre-litoral. Els tributaris més importants són la riera de Codonys, la riera de Sant Sebastià, el Torrent de Coscurell, el torrent del prat de Baix, el Torrent de Can Camps, el torrent sec de les Arenes. El conjunt d'aquestes rieres i torrents mostra un règim pluvial, i atès el pendent del relleu per on circulen en èpoques de fortes pluges es mostren altament dinàmics, mentre que sovint s'assequen durant els períodes eixuts.

En aquesta vall també tenim les aigües subterrànies, que cal distingir entre sorgències i aqüífers ordinaris. L'origen de les sorgències es troba en la infiltració de la pluja caiguda sobre les muntanyes esmentades més amunt i que després d'un període de resistència dins l'aqüífer profund de més de mil anys, acaba sortint a la superfície i donant lloc a un recurs natural que ja era àmpliament aprofitat durant l'època romana. Dins l'aqüífer, l'aigua s'escalfa simplement degut a la profunditat a la que atenyen les aigües. A la superfície brolla a una temperatura de 74°C. Són aigües de clorurat-sòdic que deuen la seva composició a la dissolució que l'aigua calenta és capaç de fer dels minerals que contenen les granodiorites que travessa. La porositat dels materials que conformen l'estratigrafia facilita la infiltració de part de les aigües superficials vers el substrat litològic.

La vegetació es troba plenament dins de la regió biogeogràfica mediterrània, però la moderada altitud a la que ateny el municipi fa que, als obacs de les seves muntanyes hom pugui trobar alguns elements de la regió biogeogràfica eurosiberiana. A més la gran varietat de substrats litològics, que van des de les pissarres als calcàries acaba d'afegir una complexitat que es tradueix en l'aparició d'una notable quantitat de comunitats vegetals.

Bibliografia

- JACINTE, Elies. (1921). Alçament de la serralada pirenenca i l'enfondrament del Vallès. Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural. Vol. 21, núm. 2.
- VARIS AUTORS. (1998). Diccionari de Geologia. Institut d'Estudis Catalans.
- VARIS AUTORS. (2000). Auditoria Ambiental del Municipi de Caldes de Montbui. Vallès Oriental. Diputació de Barcelona. Servei de Medi Ambient.

